

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 23.07.1983, sp. zn. 2 Cz 56/83, ECLI:CZ:NS:1983:2.CZ.56.1983.1

Číslo: 15/1985

Právní věta: Ak bol poručiteľ v čase smrti vlastníkom nehnuteľnosti a ak v závete uviedol, že sa tieto nehnuteľnosti majú po jeho smrti predať a že získaná vena za tieto nehnuteľnosti sa má rozdeliť medzi ustanovených dedičov v podieloch, ktoré poručiteľ v závete určil, nadobudnú tu dedičia podľa tohto závetu stanovené podiely nehnuteľností /1/; na podmienku o uloženom predaji nehnuteľností, obsiahnutú v závete, sa neprihliada (§ 478 O. z.).

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 23.07.1983

Spisová značka: 2 Cz 56/83

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Závět

Předpisy: 40/1964 Sb. § 476

§ 477

§ 478

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Poručitel Š. P. zomrel 13. 5. 1982. Ako dedičia zo zákona prichádzali po ňom do úvahy jeho deti E. H., Š. P. a J. P. Podľa zanechaného závetu poručiteľa sú jeho dedičmi J. K., E. Č. a J. B. Poručiteľ zanechal dne listiny, napísané vlastnou rukou 18. 1. 1981, označené jednak ako „splnomocnenie“ a jednak ako „pozostalostné prehlásenie“. Podľa pozostalostného prehlásenia poručiteľ žiadal, aby v prípade jeho smrti „u nehnuteľností (rodinná vilka v R. čp. 21 so záhradou) bola rozdelená hodnota ich predaja v korunách podľa týchto dielov: 3 diely deti E. H., Š. P. a J. P., 1 diel J. K., 1 diel J. B. a 1 diel E. Č.“. V splnomocnení poručiteľ poveril J. Č., aby v prípade smrti poručiteľa „likvidoval všetky movitosti v dome v R. čp. 21, nakoľko jeho deti bývajú ďaleko. Po úplnej likvidácii všetkých movitostí môže sa predať horemenovaný dom podľa podielov“.

Štátne notárstvo v Rožňave po vykonanom predbežnom šetrení a po vykonaní súpisu aktív a pasív určilo podľa ustanovenia § 37 ods. 1 Not. por. všeobecnú cenu majetku sumou 262 126 Kčs.

Rozhodnutím podľa ustanovenia § 39 ods. 3 Not. por. potom štátne notárstvo rozhodlo tak, že z hnutel'ného majetku poručiteľa (pozostávajúceho z hotovosti 2500 Kčs, vkladu 1110,90 Kčs na vkladnej knižke a televízneho prijímača v hodnote 200 Kčs), ktorý pripadá poručiteľovej dcére E. H.,

je povinná vyplatiť Š. P. a J. P. po 957 Kčs a závetnému dedičovi E. Č. 957 Kčs do troch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia. Nehnutelnosti poručiteľa (rodinný domček v R., zastavaný pozemok parc. č. 1949/1, záhradu parc. č. 1849/8 a garáž) prikázalo štátne notárstvo do podielového spoluvlastníctva E. H., Š. p. a J. P. v podiele 1/3 s povinnosťou vyplatiť závetným dedičom J. K., E. Č a J. B. po 21 430 Kčs do piatich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

Proti tomuto rozhodnutiu podali včas odvolanie deti poručiteľa E. H., Š. P. a J. P. Navrhli napadnuté rozhodnutie štátneho notárstva zrušiť a vrátiť mu vec na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie. V odôvodnení uviedli, že uplatňujú námietky proti platnosti závetu spísaného poručiťelom 18. 1. 1981 v tej časti, v ktorej poručiťel disponuje s hodnotou predaja rodinného domčka so záhradou, lebo v čase smrti poručiťela sa nachádzal v jeho majetku rodinný dom a nie „hodnota predaja v Kčs“. Povoláť niekoho za dediča veci alebo peňažnej sumy, ktorá v poručiťelovom majetku nie je, je vlastne podmienkou, ktorá je podľa ustanovenia § 478 O. z. neplatná. Ďalej vytýkali štátnemu notárstvu, že i napriek vôli poručiťela rozdeliť hodnotu predaného rodinného domčka so záhradou medzi zákonných a závetných dedičov, vyporiadalo hodnotu všetkých nehnuteľností. Napokon namietali nesprávnosť ceny nehnuteľností. Napokon namietali nesprávnosť ceny nehnuteľností, ktorú štátne notárstvo určilo na základe ocenenia MNV v R. v sume 258 296 Kčs. Pripojili k odvolaniu znalecký posudok, podľa ktorého hodnota predmetných nehnuteľností je 187 388,56 Kčs.

Závetný dedič J. B. vo svojom odvolaní navrhol napadnuté rozhodnutie štátneho notárstva zrušiť a vrátiť mu vec na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie. Vytýkal štátnemu notárstvu, že jeho investície vložené do výstavby domu nezahrnulo do pasív dedičstva z toho dôvodu, že svoj nárok nevedel zatiaľ preukázať. Štátne notárstvo však bolo povinné prerušiť konanie podľa ustanovenia § 18 Not. por. a odkázať ho na podanie žaloby na súde.

Závetná dedička J. K. sa na odvolanie detí poručiťela vyjadrila tak, že navrhla rozhodnutie štátneho notárstva ako správne potvrdiť, pretože závet zanechaný poručiťelom je platný a nehnuteľnosti, ktoré patria do dedičstva po poručiťelovi, majú hodnotu aspoň 350 000 Kčs.

Krajský súd v Košiciach uznesením zrušil rozhodnutie štátneho notárstva a vrátil mu vec na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie. V odôvodnení uznesenia uviedol, že „pozostalostné prehlásenie“ a „splnomocnenie“, ktoré poručiťel zanechal nemajú náležitosti platných závetov v zmysle ustanovenia § 476 O. z., pretože poručiťel v čase smrti bol vlastníkom nehnuteľností a nie hotovosti, ktorú by bol získal za predaj nehnuteľností; preto zanechané závetu nie je možné považovať za platné, keďže poručiťel disponoval takým majetkom, aký v čase smrti nevlastnil.

Štátne notárstvo potom svojím rozhodnutím určilo všeobecnú cenu majetku sumou 129 181 Kčs, výšku dlhov sumou 1131 Kčs a čistú hodnotu dedičstva sumou 190 037 Kčs. Ďalším rozhodnutím schválilo podľa ustanovenia § 39 ods. 2 not. por. dedičskú dohodu, podľa ktorej hnutelnosti poručiťela (pozostávajúce zo sumy 2500 Kčs v hotovosti, z vkladov 1130,90 Kčs a z televízora) prevzala dcéra poručiťela E. H. a nehnuteľnosti (rodinný dom spolu s drobnými stavbami a záhradou v cene 187 388 Kčs) nadobudli v rovnakom pomere 1/3 deti poručiťela s tým, že pasíva dedičstva znášajú do výšky nadobudnutých dedičských podielov.

Najvyšší súd SSR rozhodol o sťažnosti pre porušenia zákona, ktorú podal generálny prokurátor SSR, tak, že uvedeným uznesením odvolacieho súdu a z neho vychádzajúcimi rozhodnutiami štátneho notárstva o určení všeobecnej ceny majetku, výške dlhov a čistej hodnoty dedičstva a o schválení dedičskej dohody, bol porušený zákon.

Z odôvodnenia:

Závet možno zriadiť v dvoch formách, a to vo forme vlastnoručne napísaného závetu alebo vo forme

notárskej zápisnice (§ 476 ods. 1 O. z.).

Podľa ustanovenia § 476 ods. 2 O. z. je pre platnosť závetu napísaného vlastnou rukou potrebné, aby ho poručiteľ závetu napísaného vlastnou rukou potrebné, aby ho poručiteľ podpísal a uviedol v ňom deň, mesiac a rok, kedy ho podpísal.

Podľa ustanovenia § 477 O. z. v závete poručiteľ ustanoví dedičov, prípadne určí ich podiely alebo veci a práva, ktoré im majú pripadnúť. Ak nie sú podiely viacerých dedičov v závete určené, platí, že podiely sú rovnaké.

Závet je jednostranný právny úkon poručiteľa, ktorým poručiteľ robí poriadok so svojím majetkom pre prípad smrti. Závet je platný, len čo závetca v náležitej forme prejavil v ňom svoju vôľu slobodne a vážne, určite a zrozumiteľne (§ 37 O. z.).

Odvolací súd v prejednávanej veci považoval závet poručiteľa Š. p. z 18. 1. 1981 za neplatný, pretože poručiteľ v čase smrti bol vlastníkom nehnuteľností a nie hotovosti, ktorú by bol získal predajom nehnuteľností, takže disponoval takým majetkom, aký v čase smrti nevlastnil.

Tento názor odvolacieho súdu nie je správny.

Poručiteľ má možnosť v závete určiť závetným dedičom podiely alebo veci a práva, ktoré im majú pripadnúť (§ 477 O. z.). Ak by poručiteľ zanechal určitú vec závetnému dedičovi a táto vec by v čase jeho smrti už nebola v jeho vlastníctve, bol by závet neplatný. V tomto prípade však poručiteľ vo svojom závete testoval nehnuteľnosti (rodinný domček v R. so záhradou), ktoré v čase smrti boli jeho vlastníctvom; preto nemožno považovať závet za neplatný.

Poručiteľ vo svojom „pozostalostnom prehlásení“ uviedol, aby v prípade jeho smrti bola rozdelená hodnota predaja jeho nehnuteľnosti v Kčs podľa doleomenovaných dielov. Odvolací súd túto časť závetu vyložil tak, že poručiteľ disponoval hotovosťou získanou predajom nehnuteľností, hoci v čase smrti nevlastnil peňažnú hotovosť, ale nehnuteľnosti.

Pri posudzovaní platnosti a pri výklade závetu je potrebné vždy vychádzať predovšetkým z výkladu vôle poručiteľa tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých bol urobený, zodpovedá pravidlám socialistického spolužitia (§ 35 ods. 2 O. z.).

Poručiteľ Š. P. vlastnil v čase urobienia závetu i v čase smrti nehnuteľnosti a tie zanechal svojim dedičom. Vsunuté slová „hodnota predaja v Kčs“ sú vlastne závetcom pripojené podmienky k závetu v tom zmysle, že ak sa nehnuteľnosť odpredá, dostanú dedičia peňažnú hodnotu predanej nehnuteľnosti podľa v závete určených podielov. Podľa ustanovenia § 478 O. z. akékoľvek podmienky, pripojené k závetu, nemajú právne následky. Dôvodom tohto ustanovenia je to, aby dedič nebol zbytočne obmedzovaný poručiteľovou vôľou v nakladaní s majetkom. Podmienky pripojené k závetu treba teda posudzovať, ako keby v závete neboli. Závet by bol neplatný len potiaľ, pokiaľ by odporoval ustanoveniu § 479 O. z.

Z uvedeného vyplýva, že odvolací súd porušil svojím uznesením zákon v ustanoveniach § 6, § 120 ods. 1, § 132 ods. 1 a § 153 ods. 1 O. s. p. a štátne notárstvo v ustanoveniach § 4 ods. 1, § 29 ods. 1, § 34 ods. 1, § 37 ods. 1 a § 39 ods. 2 Not. por. v súvislosti s ustanoveniami § 476 a § 477 O. z.

1) Treba však mať súčasne na zreteli aj ustanovenie § 479 O. z., pokiaľ by išlo o neopomenuteľných dedičov.